

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

**ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE A MOLDOVEI (CHIȘINĂU,
MOLDOVA), NATIONAL RESEARCH INSTITUTE OF LABOR AND
SOCIAL PROTECTION (BUCHAREST, ROMANIA)**

**UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA
(CHIȘINĂU, MOLDOVA)**

АКАДЕМИЯ Д. А. ЦЕНОВА ЭКОНОМИКИ (СВИЩОВ, БЪЛГАРИЯ)

**ГОМЕЛЬСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСИТЭТ ІМЯ ФРАНЦЫСКА
СКАРЫНЫ (ГОМЕЛЬ, РЭСПУБЛІКА БЕЛАРУСЬ)**

WYŻSZA SZKOŁA HUMANITAS (SOSNOWIEC, POLSKA)

AZERBAIJAN UNIVERSITY OF TOURISM AND MANAGEMENT

**Навчально-науковий інститут економіки і права
Кафедра менеджменту та економічної безпеки**

***СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕНЕДЖМЕНТУ
ТА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ***

**Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної конференції**

26 листопада 2018 року
Черкаси, Україна

УДК 330:005.934(063)

Сучасні тенденції розвитку менеджменту та фінансово-економічної безпеки / Міжнародна науково-практична конференція. – Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2018. – 299 с.

Матеріали конференції висвітлюють актуальні проблеми менеджменту та управління фінансово-економічною безпекою держави та суб'єктів господарської діяльності. Збірник рекомендується для студентів, аспірантів, викладачів, науковців, а також фахівців-практиків, які цікавляться управлінськими підходами до процесів формування, розвитку та якісних трансформацій економічних систем мікро, мезо та макрорівня, а також сучасними тенденціями розвитку менеджменту та фінансово-економічної безпеки.

Організаційний комітет: **Черевко О.В.** – голова, д.е.н., проф., ректор ЧНУ ім. Богдана Хмельницького; **Назаренко С.А.** – співголова, д.е.н., проф., зав. кафедри менеджменту та економічної безпеки ЧНУ ім. Б. Хмельницького; **Прямухіна Н.В.** – д.е.н., доц., проф. кафедри менеджменту та економічної безпеки ЧНУ ім. Б. Хмельницького; **Зачосова Н.В.** – д.е.н., доц., проф. кафедри менеджменту та економічної безпеки ЧНУ ім. Б. Хмельницького; **Ohrimenko Sergey** – Dr. Hab. (Doctor of Economics), Professor of Academy of Economic Studies of Moldova, Head of the Laboratory of Information Security by MEA (Chisinau, Moldova); **Ciobanu Ghenadie** – Phd in Economy, Senior Researcher, National Research Institute of Labor and Social Protection (Bucharest, Romania); **Veaceslav Perju** - DSc, Professor, Director of the Institute «Advanced Information Technologies», Free International University of Moldova (Chisinau, Moldova); **Veselin Popov** - PhD, Chef Department of «Business Informatics», **Dimitar A. Tsenov** - Academy of Economics, (Svishtov, Bulgaria); **Volha V. Pugatheva** - Candidate of Sciences (PhD), Docent of Economy Department of «Commerce and Informational Technology in Economics», Francisk Skorina Gomel State University (Gomel, Republic of Belarus); **Olimpia Grabiec** – Ph.D., doctor of economics in the field of management studies, Assistant Professor and Deputy Director of the Institute of Management and Economy, Humanitas University Sosnowiec; **Gojaeva Elmira Magomed** - Doctor of Philosophy in Economics, Associate Professor, Head of Marketing Department, Azerbaijan University of Tourism and Management (Baku, Azerbaijan).

Редакційна колегія вважає за доцільне повідомити, що не всі положення і висновки окремих авторів є беззаперечними. Разом із тим, вважає можливим їх публікацію з метою обговорення.

Матеріали публікуються в авторській редакції.

Відповідальність за зміст публікацій, дотримання правил академічної доброчесності, права інтелектуальної власності, достовірність матеріалів та обґрунтування висновків несуть автори матеріалів та їх наукові керівники.

© Кафедра менеджменту та економічної безпеки
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, 2018
© Автори матеріалів, 2018

СЕКЦІЯ 12

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Чобану Геннадій, Ciobanu Ghenadie НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ, СВЯЗАННЫЕ С ПРОБЛЕМАМИ РУМЫНСКИХ ГРАЖДАН НА РЫНКЕ ТРУДА ВЕЛИКОБРИТАНИИ ПОСЛЕ BREXIT	186
Ищенко Микола Іванович РОЛЬ ПЛАНУВАННЯ У СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ	189
Кравчук Ганна Вікторівна, Доній Наталія Євгенівна, Гончаренко Оксана Григорівна ПРОБЛЕМИ ТРАНСМІСІЇ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЗАСУДЖЕНИХ.....	191
Решіна Світлана Олегівна, Дронова Тетяна Сергіївна ІНВЕСТУВАННЯ В ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ.....	193
Цвігун Інна Анатоліївна ФОРМУВАННЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	197

СЕКЦІЯ 13

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Бондар Наталія Миколаївна СУЧАСНА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕСІЙ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ ДОРОЖНЬОГО БУДІВНИЦТВА	200
Гридасова Т.В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	203
Климчук Олександр Васильович НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВ В УКРАЇНІ	205
Міняйло Дмитро Сергійович, Кравченко О. О. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ.....	208
Сукач Олена Миколаївна ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	210
Захарченко Володимир Іванович ІНСТИТУЦІЙНІ ПАСТКИ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	212

СЕКЦІЯ 14

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Прямухіна Наталія Валентинівна ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ СОЦІО-ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ.....	216
Прилуцький Анатолій Михайлович, Артенюк Вікторія Сергіївна СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	218
Градобоева Єлизавета Сергіївна ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, ЩО НАДАЮТЬ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ.....	221
Гудзинський Олексій Дмитрович СИНЕРГЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ.....	223
Крючка Таміла Володимирівна СПЕЦИФІКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	226
Килимник Вікторія Михайлівна, Богацька Н. М. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ТОРГОВЕЛЬНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УКРАЇНІ.....	228
Міняйло Дмитро Сергійович, Кравченко О. О. ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ ПІДПРИЄМСТВА	230
Пушкар Тетяна Анатоліївна, Богацька Наталія Миколаївна ПІДПРИЄМСТВО В СИСТЕМІ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	231
Северинчук А. А., Кравченко Олена Олексіївна МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	233
Шевченко Вікторія В'ячеславівна, Кравченко Олена Олексіївна ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОГНОЗУВАННЯ ВРОЖАЙНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР.....	235

СЕКЦІЯ 14

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Прямухіна Наталія Валентинівна

доктор економічних наук,

Професор кафедри менеджменту та економічної безпеки

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Черкаси, Україна

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ СОЦІО-ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ

Становлення постіндустріального господарського устрою супроводжується якісними змінами щодо факторів виробництва й характеру їх взаємодії, що знаходить відображення у загостренні проблеми абсолютної обмеженості ресурсів і необхідності екологізації всіх складових суспільного виробництва. Це, в свою чергу, передбачає пошук інструментів і механізмів, що забезпечать сталий розвиток національної економіки в цілому, регіонів й окремих агентів в умовах погіршення екологічної ситуації. Участь об'єктів природного середовища в процесах виробництва, як чинників зовнішнього і внутрішнього середовища господарюючих суб'єктів, вплив природно-ресурсного потенціалу на напрям і темпи поступальної макроекономічної динаміки, залежність рівня і якості життя домогосподарств від екологічної ситуації, зумовлюють потребу в інституціоналізації еколого-економічних відносин, спрямованої на упорядкування взаємодії їх учасників. В рамках даної проблеми сталий розвиток економічної системи мікро-, мезо-, макро- і мегарівня стає можливим на основі реалізації стратегії, яка враховує взаємозв'язок і взаємовплив закономірностей функціонування світового господарства та окремих його складових національних, регіональних, локальних і інших утворень.

Підвищений інтерес до екологічного фактору поступальної динаміки окремих регіонів обумовлений високим рівнем відмінностей між ними, які, в свою чергу, визначені особливостями географічного положення, специфікою природно-кліматичного потенціалу, ступенем освоєння території, її ресурсів, тощо. Дослідження екологічної складової розвитку дозволяє надати об'єктивну оцінку стану і сформуванню обґрунтований прогноз динаміки основних показників соціально-економічних процесів, розробити дієві заходи державного регулювання, що забезпечать збереження певного рівня задоволення потреб за підтримки якісних характеристик середовища.

Забезпечення сталого розвитку територіальних утворень передбачає необхідність інституціоналізації взаємодій економічних агентів з урахуванням сукупності екологічних інтересів учасників відносин і території їх розміщення. Вирішення цього завдання є умовою переходу від антропоцентричного до біоцентричного типу розвитку людської спільноти, який передбачає урахування результатів екологізації потреб економічних агентів і відносин за їх участі.

Дослідження свідчать, що сформовані відповідно до принципів сталого розвитку рекомендації органам державного та регіонального управління не адаптовані до багатополісного простору вітчизняної економіки [1, 2]. Використовувані в державах із розвиненою економікою квазіринкові інструменти розподілу і перерозподілу ресурсів не можуть бути повною мірою реалізовані в рамках національного господарства внаслідок відсутності або низької ефективності інститутів, які регулюють еколого-економічні відносини. Принципи пануючого неокласичного напрямку («мейнстріму») не дозволяють урахувати повністю екологічний ефект у частині показників функціонування економічних агентів. У зв'язку з цим екологічні наслідки прийнятих рішень на макро-, мезо- і мікрорівнях лише частково враховуються при розробці стратегічних цілей і завдань, що відображається в

порушенні еколого-економічної рівноваги на рівні окремої території і національного господарства в цілому.

Відповідно до принципів неокласичної концепції, атрибутивною властивістю економічних і неекономічних благ є *цінність* (корисність), яка трактується як їх здатність задовольняти потреби економічних агентів (індивідуальних і агрегованих), що обумовлено наявністю у них певного складу властивостей [3]. При цьому доцільно виокремлювати *суб'єктивну* (обумовлену набором потреб конкретного індивіда і оцінювану ним відповідно до властивих йому нормативних уявлень і цінностей) і *об'єктивну* (обумовлену набором потреб агрегованих економічних агентів – домогосподарств, підприємств, держави і територіальних утворень і оцінювану з урахуванням стратегічних і тактичних орієнтирів розвитку) складові цінності благ. Подібний підхід дозволяє розглядати цінність блага (факторів і результатів виробництва) як інтегровану характеристику результатів діяльності економічних агентів, показник ефективності прийнятих рішень щодо вибору з сукупності альтернатив, заснованих на зіставленні витрат (явних і неявних) і результатів. Аналіз змісту потреб, для задоволення яких виробляються блага, дозволяє виокремити в їх складі:

- економічні потреби, які включають задоволення матеріальних потреб і максимізацію доходів;
- соціальні потреби, які полягають у створенні умов життєдіяльності, задоволення духовних потреб та характеризуються необчислюваністю;
- екологічні потреби, які включають збереження природного середовища та нейтралізацію негативних зовнішніх ефектів - короткострокових і довгострокових (темпоральних) та, як і соціальні, характеризуються необчислюваністю.

Однак трактування екологічної цінності як форми соціальної цінності не є правильним, оскільки благо, вироблене в умовах постіндустріального устрою має екологічну цінність, тоді як соціальна цінність властива обмеженому колу благ. Це обумовлено тим, що його виробництво пов'язане із переробкою природної сировини і ініціює техногенний вплив на навколишнє середовище. За цих умов факторами конкурентоспроможності виробника блага виступають: повнота освоєння ним технологій ресурсозбереження, проведення екологічної експертизи, екологічної сертифікації та маркування продукту, ідентифікація забруднень природного середовища на території розміщення суб'єкта господарювання, реалізація заходів в рамках екологічного аудиту і підготовки екологічної звітності та ін.

Формування екологічної цінності стає складовою частиною соціально відповідальної поведінки суб'єктів господарювання. Особливістю екологічної цінності блага виступає те, що вона зберігається не лише в короткостроковому (як економічна), але і в довгостроковому періодах, що знаходить відображення в темпоральних зовнішніх ефектах. При цьому екологічна цінність визначає альтернативну вартість блага, може зростати в міру зростання обсягів його виробництва (велике підприємство, що використовує ефект масштабу, впроваджує ресурсозберігаючі технології і забезпечує власну конкурентоспроможність на локальному ринку) або знижуватися (загострення проблеми утилізації відходів). Складність розробки методичних підходів, використання яких дозволяє представити систему показників екологічної цінності, обумовлює необхідність виокремлення в її складі громадської та індивідуальної цінності. *Громадська екологічна цінність* блага задовольняє потребу, яка визначається як неподільна і неконкурентна, оскільки полягає в збереженні природного середовища для теперішніх та майбутніх поколінь незалежно від територіальної приналежності населення. *Приватна екологічна цінність* виявляється в задоволенні потреби конкретного індивіда в благах, виробництво яких пов'язане з додатковими витратами, що обумовлює підвищення якості життя споживача. Подібний вибір може бути обумовлений з потребами вищого рівнів (імплантація в систему нормативних уявлень цінностей екологічно чистого виробництва в результаті інституціонального проектування за участю держави та громадських організацій) і потребами у підвищенні якості життя, що виражається в збільшенні її тривалості та рівня працездатності індивіда.

Екологізації потреб економічних агентів перешкоджає низький рівень доходів, який дозволить задовольнити базові потреби населення, багатоваріантність екологічних загроз розвитку, що ускладнює вирішення проблеми їх оцінки, низький рівень екологічної культури та ін. В структурі екологічної цінності доцільно виокремлювати *основну* і *допоміжну* складові. *Основна* складова полягає в тому, що суб'єкти господарювання повинні забезпечувати мінімально допустимий рівень екологічності виробництва, *допоміжна* складова виникає у зв'язку з впровадженням елементів ефективної системи екологічного менеджменту. Наявність у споживаного блага екологічної цінності може усвідомлюватися споживачем або не усвідомлюватися (досвідчені і довірчі блага), останнє обумовлено темпоральним характером зовнішніх ефектів (зміна клімату та ін.).

Таким чином, фактори і результати виробництва мають економічну (отримання доходу), соціальну (створення загальних умов життєзабезпечення) і екологічну (створення передумов для задоволення потреб майбутніх поколінь, наявність зовнішнього ефекту у формі збереження якості зовнішнього середовища) цінності, питома вага яких в сукупному продукті мега-, макро-, мезо- і мікрорівнів різняться. Тому зростає актуальність розробки адаптованих до типу економічної системи заходів інституціонального проектування соціо-еколого-економічних відносин з участі економічних агентів.

Екологічна цінність економічних благ визначається асиміляційної ємністю природного середовища, зменшення якої в міру збільшення антропогенного впливу зумовлює зростання питомої ваги й абсолютного значення екологічної цінності, збільшення витрат виробництва економічних благ і зниження обсягу їх пропозиції. Як внутрішнє обмеження економічного зростання виступає збільшення антропогенного навантаження на навколишнє середовище, яке стимулює еколого-економічну рівновагу і визначає необхідність розробки заходів інституціонального проектування, що забезпечують урахування екологічного чинника в системі мотивів діяльності економічних агентів.

Список використаних джерел:

1. Костюкевич Р. М. Проектне управління в системі стратегічного планування об'єднаних територіальних громад. Управління розвитком складних систем. 2016. Вип. 26. С. 74-82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Urss_2016_26_12
2. Гнатенко А. І. Зарубіжний досвід стратегічного планування у сфері державного управління регіональним розвитком. Економіка будівництва і міського господарства. 2013. Т. 9, № 4. С. 275-286. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ebimg_2013_9_4_5
3. Маркова Н. С. Складові сталого розвитку персоналу в контексті його капіталізації. Економіка розвитку. 2015. № 1. С. 87-92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecro_2015_1_15

Прилуцький Анатолій Михайлович

к.е.н., доцент кафедри Вінницького національного аграрного університету

Артенюк Вікторія Сергіївна

Магістр Вінницького національного аграрного університету

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

На сучасному етапі розвитку української економіки підприємства майже усіх сфер економічної діяльності стикаються з кризовими явищами, обумовленими негативним впливом загальноекономічної кризи, а саме: погіршенням кон'юнктури ринку, скороченням інвестиційних ресурсів, звуженням багатьох сегментів ринку, «зарегульованістю» ринку